

Una artista a l'exili

Un dels darrers baluards de la generació d'artistes valencians dels anys 30, Manuela Ballester, ens ha deixat. L'homenatge, una vegada més, haurà de ser pòstum.

La recent mort a Berlín de la pintora valenciana Manuela Ballester Vilaseca (València 1908, Berlín 1994) deixa un gran buit en el món cultural de l'exili. Després d'una llarga convalescència en un hospital berlinès, la viuda de Josep Renau (1907-1982) va dir adéu a aquesta vida, sense poder gaudir, a última hora, de l'homenatge que es preparava per a la propera primavera, a la capital valenciana.

Manuela Ballester pertanyia a la generació d'artistes valencians dels anys trenta formada artísticament a l'Escola de Sant Carles de València, militant del PCE i col·laboradora de la revista *Nueva Cultura* (1935-37).

Companya de Josep Renau, va recórrer amb ell l'experiència de la Segona República espanyola (1931-39), els anys de l'exili a Mèxic (1939-59) i la darrera etapa de l'èxode a la República Democràtica Alemanya (1959-94).

Graduada com a pintora, va col·laborar, com a il·lustradora a les publicacions *Estudios* (1929-37), *Nostra Novela* (1930-32), *Orto* (1932-34), etc., fent al mateix temps diversos treballs com a cartellista.

Esposada i mare de cinc fills, durant la guerra va dirigir la revista comunista de dones *Pasionaria* (1936-37), va col·laborar amb l'Exèrcit Popular i va treballar en la defensa del Tresor Artístic Nacional.

Mig segle d'exili. La desfeta de la contesa la va obligar, des de Barcelona, a refugiar-se a França (1939): "A peu, sota la pluja, arribàrem amb l'obscuritat de la nit fins als Pirineus. Passàrem la nit a la muntanya, morts de fret, ma mare, dues germanes, els dos fills majors, la meua cunyada i jo."

A l'exili a Mèxic va treballar amb Renau en la realització dels murals del Sindicat Mexicà d'Electricistes (Mèxic D.F., 1939-40), el Casino de la Selva (Cuernavaca, 1945-50) i el Restaurant Lincoln (Mèxic D.F., 1950) i feia alhora cartells cinema-

'Retrato de Rosita' (1929). M. Ballester es va formar a l'Escola Sant Carles.

togràfics, il·lustracions per a revistes i retrats d'amics i coneguts, que li donaren gran prestigi en el món de l'exili.

Acompanyant el seu marit i els seus fills més petits es va traslladar a Berlín (1959), on continuà compaginant la tasca familiar amb els seus treballs artístics com a il·lustradora, dibuixant i pintora.

A la tardor de 1979 Manuela Ballester tornava a la seua terra. Va demanar una ajuda a la Diputació de València –governada pels socialistes– per fer un treball d'investigació artística i li denegaren l'ajuda: "*Visto el informe de la Sección de Cultura, no accedo a lo solicitado por la señora Ballester (14/XII/1979).*" Completament desmoralitzada va tornar a Berlín on va viure, jubilada, amb una modesta pensió d'antifeixista.

Malgrat la seua separació de Renau, va respectar la seua voluntat i després de la mort de l'artista, donà l'arxiu, la biblioteca i l'hemeroteca a la Fundació Josep Renau (1988) que va dipositar-los a l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM).

Quan el 3 d'octubre de 1994 va ingressar a l'hospital, es tramità, a l'Institut Valencià de la Dona, un possible homenatge per a la primavera de 1995. Malauradament, aquest homenatge, si es fa, serà pòstum, com quasi tots els homenatges que s'organitzen al País Valencià, a la gent de la cultura o de l'exili.

Manuel García

Manuela Ballester i la seua família, a Mèxic. En aquest país va treballar en la realització de murals i en la decoració de locals.